

4. Pravo na slobodu i bezbednost ličnosti.

4.1. Opšte.

Republika Srbija ratifikovala je sve najvažnije međunarodne instrumente kojima se štiti pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Naravno, najvažnija je svakako Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koja je kroz član 5 detaljno regulisala sve oblike lišenja slobode i uslove pod kojima ovo pravo može biti ograničeno. Pored toga, praksa Evropskog suda za ljudska prava dodatno je pre-cizirala kriterijume koje bi države potpisnice trebalo da ispune kako bi izbegle slučajeve nezakonitog/arbitrarnog lišenja slobode koje vodi kršenju navedenog člana.

Pravo na slobodu i bezbednost ličnosti je od najvišeg značaja „u demokratskom društvu“ u smislu značenja Konvencije. Pa tako, tumačeći i Konvenciju i praksu Evropskog suda za ljudska prava pod lišenje slobode možemo uvrstiti: kaznu zatvora i kaznu kućnog zatvora, pritvor i kućni pritvor, policijsko zadržavanje, smeštanje u psihijatrijske bolnice ili ustanove socijalne zaštite bez saglasnosti lica u pitanju, boravak u tranzitnoj zoni aerodroma, zaustavljanje i pregledanje od strane policije, informativni razgovor u policiji i tako dalje. Svaki od pobrojanih oblika lišenja slobode mora ispunjavati uslov zakonitosti, to jest lišenje slobode mora biti sprovedeno u skladu sa procedurom koja je jasno predviđena zakonom. U suprotnom, svaki oblik arbitrarnog lišenja slobode stvara stanje pravne neizvesnosti lica u pitanju i predstavlja kršenje Evropske konvencije, ali i unutrašnjih propisa Republike Srbije.

Ustav Srbije je kroz nekoliko članova, moglo bi se reći preopširno za akt takve prirode, regulisao pravo na slobodu i bezbednost ličnosti (čl. 27). Tako se iz Ustava može videti da je posebna pažnja posvećena pritvoru (čl. 30 i 31), ali i situaciji kada je lice lišeno slobode bez odluke suda, kao što su slučajevi policijskog hapšenja i policijskog zadržavanja (čl. 29). Članom 28 stavlja se akcenat na postupanje prema licu lišenom slobode, to jest skreće se pažnja na zaštitu koju već predviđa član 25 Ustava koji garantuje nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta (zabrana zlostavljanja).

4.2. Prenaseljenost kazneno-popravnih zavoda.

Zbog rastućeg problema prenaseljenosti kazneno-popravnih ustanova, Vlada Republike Srbije je 22. jula 2010. godine donela Strategiju za smanjenje preopterećenosti smeštajnih kapaciteta u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija u Republici Srbiji u periodu od 2010. do 2015. godine (Strategija iz 2010). Odluku o izmenama Strategije iz 2010. godine Vlada je donela 25. avgusta 2011. godine dok je Akcioni plan za sprovođenje Strategije iz 2010. usvojen 24. novembra 2011. godine i njime su detaljno razrađene mere koje Strategija iz 2010. sadrži. Strategija iz 2010. predviđa širok spektar mera koje su trebale/bi trebalo da doprinesu smanjenju broja osuđenika i pritvorenika. U te mere spadaju: alternativne sankcije, druge mere za obezbeđivanje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka (mere alternativne pritvoru), uslovni otpust, prevremeni otpust, oportunitet to jest odlaganje/odustajanje od krivičnog gonjenja, izgradnja novih zavoda i slično.